

Г. КЛІД*

ВИСТАВКА ЕКСПОНАТІВ МАТЕРІАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНЦІВ – 2008 В ЕДМОНТОНІ

Якщо говорити про виставку “Від нашої минувщини – до нашого сьогодення”, яка відбулася в Едмонтоні (провінція Альберта, Канада) 6–9 листопада 2008 р., то можна збитися з рахунку, вживаючи слово “вперше”. Вперше в історії міста Едмонтон – спільна виставка п’ятьох музеїв, які зберігають у своїх сховищах скарби матеріальної культури українців у Канаді. Вперше в такій виставці взяв участь престижний Королівський музей Альберти (Royal Alberta Museum). Вперше виставку було підготовлено за загально визнаними стандартами музейної справи. Вперше така виставка мала спеціально розроблену програму для дітей, зокрема – для учнів едмонтонських шкіл, що навчаються за українсько-англійською двомовною програмою.

Один з організаторів цієї виставки від Українського національного об’єднання (УНО) Пан Мирослав Куць наголосив, що спочатку він не мав великої надії на те, що цей задум увінчається успіхом. Адже потрібно було зробити нечуване до цього часу – не тільки домовитися, але й влаштувати спільно з кількома музеями виставку їхніх експонатів під одним дахом. “Ми маємо кілька чудових музеїв в Едмонтоні, – сказав він, – але, на жаль, мало хто знає, що вони існують”. Така спільна виставка, на його думку, відкрила б очі багатьом на те, що такі музеї справді є і що їхні скарби варто оглянути.

Першим кроком пана Куця було звернення про співпрацю до Королівського музею Альберти, який має понад 1 500 експонатів матеріальної культури українців у Канаді у рамках своєї збірки “Культурні громади” (Cultural Communities). На його превелику радість, музей погодився. Потім було багато засідань та обговорень з управами чотирьох українських музеїв, і пан Куць з приємністю підкреслював, що всіх єднало щире бажання співпрацювати та втілити цей задум у життя.

Ця виставка, як підкреслила в розмові зі мною Мішел Трейсі, президент Українсько-канадського архіву-музею Альберти (УКАМА), – це не бачення однієї людини, але синтез бачення усіх груп, які працювали над влаштування виставки. “Що мене найбільше захоплювало, – сказала вона, – це те, Як ми можемо працювати разом. Кожного тижня ми мали інакше завдання. І ми виконували його. Ми не завжди погоджува-

* *Клід Галина* – незалежна журналістка, редактор, перекладачка, фахівець у галузі графічних комунікацій, реклами та видавничої справи, співробітниця Канадського інституту українських студій (КІУС) при Альбертському університеті.

Міністр у справах автохтонних народів Альберти
п. Євген Звоздецький відкриває виставку. Фото Романа Петріва

лися, але ми завжди робили поступ”. Її підтримала пані Христина Когут, колишня президент УКАМА: “Це була спроба побачити, як українські музеї в Едмонтоні можуть співпрацювати, щоб досягнути одну мету. Це не була легка дорога. Не було однієї думки щодо назви, чого ми хотіли досягнути, що ми хотіли показати, що ми хотіли сказати – і не лише нашій громаді, але також і іншим, поза українською громадою. Але це була цікава дорога”, – підсумувала вона. За словами пані Люби Бойко-Белл, голови Організації українок Канади (ОУК), на плечах якої лежала справа координації цього великого проекту, найважчим було вибрати експонати, бо кожен музей має значно більше скарбів, ніж було представлено на виставці. Але справа відразу полегшилася, як тільки були узгоджені категорії експонатів: релігійного призначення, кераміка, вироби з дерева, тканини та прикраси. Гасло виставки “Від нашої минувшини – до нашого сьогодення” також спонукало організаторів зосередитися лише на тому, що могло відповідати цьому гаслові, і представило би едмонтонській громадськості зразки матеріальної культури українців – незвичайне мистецтво звичайного народу.

“Народне мистецтво – це, можливо, найбільш демократична мистецька форма, яка існує, тому що вона спонукана чисто особистим смаком її творців”, – написала колишня генерал-губернатор Канади Ейдрієн Кларксон у книжці “This Other Eden: Canadian Folk Outdoors” (Philip V. R. Tilney. This other Eden: Canadian folk art outdoors. HarperCollins, 1999).

Важко не погодитися з пані Кларксон, відомої багатьом канадцам як власниці вишуканого – або еkleктичного, на думку інших, – смаку в мистецтві. Дійсно, фольклорне мистецтво, не обтяжене канонічними

Виступ проф. Андрія Нагачевського під час відкриття виставки.
Фото Романа Петріва

догмами критиків мистецтва, цілковито залежить від уяви, самостійно здобутих умінь майстрів чи навиків, які передаються в родині з покоління у покоління. Це – водночас, суміш наївного світобачення, витонченості культурної традиції народу та самобутніх проявів особистості й характеру майстра чи майстрині, їхнє бачення та уява про буденність чи святковість життя і про часи, в яких вони жили.

Українське фольклорне мистецтво в Канаді, з його яскраво вираженим етнічним підґрунтям, – часом суворо-консервативне, часом примхливо-химерне або дивакувате, – бере свій початок з прадавніх традицій. Про цю тяглість традицій та культурного змісту говорив на відкритті виставки професор Андрій Нагачевський з Катедри української етнографії ім. Кулів Відділу модерних мов та культурологічних студій при Альбертському університеті. “Українська громада, як і багато інших етнічних громад, – сказав д-р Нагачевський, – має тісний зв’язок з минулим. Тому нема нічого дивного в тому, що ця виставка святкує минуле”. Але минуле, як і зразки матеріальної культури, які представляють його, завжди йде рука в руку зі змінами. Це можуть бути технологічні та технічні новаторства, зміна смаків щодо вжитковості чи уявлень про красу, зміна свідомості, спричинена змінами політичних обставин тощо. “І саме зміна, – наголосив у своєму виступі д-р Нагачевський, – приводить нас туди, де ми є тепер у сьогодні”.

Упродовж усіх років становлення й зміцнення української громади в Канаді фольклорне мистецтво й надалі залишалося заглибленим

у традиції та вміння і світобачення, які привезли перші поселенці з України. Але, що цікаво відзначити, воно не тільки втрималося та продовжилося, але зазнало неймовірного злету технічної майстерності: чи в писанні писанок, чи в ткацтві або вишиванні, чи у випічці короваїв тощо. Пані Трейсі, президент УКАМА, зауважила: “Якщо ми подивимося на експонати матеріальної культури, то бачимо, що українсько-канадська культура пульсує життям, зростає і процвітає. Все що нам потрібно, – це шукати нових джерел натхнення для творчості”.

Поступово з роками українське фольклорне мистецтво Канади все більше набирає загально-канадського характеру. Це мистецтво віддзеркалює зусилля українців на їхній обраній батьківщині, їхню наполегливість, лояльність та глибоку віру. Воно представляє громаду – з її злетами та падіннями – та українців як громадян країни зі свідомим та самобутнім баченням світу, з унутрішньою силою та переконаністю, з чіткою метою. Таким мистецтвом можна захоплюватися усім канадцям, можна отримувати насолоду та натхнення, можна його наслідувати. Такому мистецтву належить місце в музеях.

Не секрет, що всі ми любимо оточувати себе речами для різних вимірів наших потреб. Одні речі – необхідні, щоб жити. Інші – для вигоди й зручності чи данина моді сезону. Треті купуються просто так, тому що були на випродажі. Ще один вимір – і чи не найскладніший, – це потреба естетична. І це те, що ми називаємо літературою, поезією, музикою, мистецтвом та матеріальною культурою.

Усі ці речі або об’єкти, якими ми оточуємо себе, як і те, що ми пам’ятаємо – чітко чи розмито, крізь особисті та соціальні дискурси, – складають химерне мереживо нашої самобутності і через сковородинську “споріднену працю” – тчуть полотно того, хто ми є і що ми є. Формують нашу самтожність, або ідентичність.

Купуючи, зберігаючи та виставляючи твори фольклорного мистецтва, музеї, культурні осередки та приватні особи демонструють своє визнання того, що фольклорне мистецтво – це культурне надбання, яке належить не лише народу, який його створив, але цілому світові. Варто згадати лише кілька імен, як відомі родини зі Сполучених Штатів Америки – Рокфелери, ДюПонти чи Вітні, котрі ще в ранніх 20-х роках минулого століття були власниками безцінних збірок творів фольклорного мистецтва. Ці збірки знаходяться тепер у трьох нью-йоркських музеях – Метрополітен, Вітні та Музею модерного мистецтва. Українська громада могла б володіти незліченними скарбами творчості народних майстрів, але лише поодинокі особи розуміють важливість справи їхнього збереження, тому багато виробів втрачено через брак свідомості чи й просто байдужість пересічних осіб.

У своєму виступі міністр у справах автохтонних народів Альберти Євген Звоздецький підкреслив, що без музеїв наша історія не була б

Виступ Міністра у справах автохтонних народів Альберти
п. Євгена Звоздецького під час відкриття виставки.
Друга зліва: проф. Марина Гримич.
Фото Романа Петріва

такою, яка вона є. “Музеї демонструють, що являє собою наша культура, – сказав він, – і без збереження цих експонатів, утримування цих експонатів, ми б ніколи не мали такого багатства та повноти нашої славної української культури”. Оплесками зустріли присутні побажання пана Звоздецького, щоб нарешті і Королівський музей Альберти влаштував окрему виставку українських експонатів, “щоб показати решті світу, що саме є наша культура”.

За словами доктора Нагачевського, майбутнє української громади – це праця разом. Майбутнє українських музеїв у цій громаді також залежить від спільної праці.

* * *

Виставка “Від нашої минувщини – до нашого сьогодення”, спонсорована управою Українського національного об’єднання (УНО) та Організацією українок Канади (ОУК), відбулася в Едмонтоні 6–9 листопада 2008 р. у приміщенні УНО. У виставці взяли участь: Українсько-канадський архів-музей Альберти; Музей Ліги українських католицьких жінок Канади, Едмонтонська єпархія; Український музей Канади, Альбертський відділ, Союз українок Канади; Музей Катедри української етнографії ім. Кулів, Відділ модерних мов та культурологічних студій, Альбертський університет; Королівський музей Альберти (Royal Alberta Museum). Також були представлені експонати з приватних збі-

Представники української громади під час відкриття виставки.
Фото Романа Петріва

рок Богдана Черевика, Мирослава та Люби Куців, Ліди Лаголи та Василя Залуцького.

Приблизно 700–800 осіб, включно зі школярами, відвідали виставку. На підтримку розвитку українських музеїв було зібрано \$4,135.00. Особливо були вдячні організатори виставки учням, що навчаються за українською двомовною програмою школи ім. Болвіна (вчителька – п. Люба Іщенко), які зібрали між собою по дорозі на виставку і подарували 86 дол., та студентам Курсів українознавства ім. І. Франка (директор – п. Лілія Сухий) за їхній дарунок у сумі 100 дол.